

DEBATT: Lyft blicken från slammet!

Publicerad 26 nov 2009

REPLIK. Konstruktivt samarbete med siktet inställt på framtidens vatten- och avloppsteknik, det är vad som behövs i stället för en snäv risk- och teknikfixerad debatt, anser en grupp Chalmersforskare.

DEBATT DAGENS SAMHÄLLE NR 38/09

MILJÖ. Slamdebatten håller på att urarta. I fokus står **Revaq** – kvalitetssäkringssystemet till stöd för miljö- och hälsomässigt säker spridning. Förespråkarna framhäver nyttan med slutna kretslopp av växtnäringsämnen. Motståndarna pekar på att även hälsovådliga ämnen sprids.

Det problem som får mest uppmärksamhet – men som märkligt nog inte ifrågasätts på allvar – är kemikalierna i slammet. **Nätverket** "Ren åker, ren mat" verkar ta "kemikaliesamhället" för givet. Revaqs förespråkare framhåller kontrollen av vad som kommer in i avloppsnätet. Det tänkandet behöver utvecklas.

För att skapa ett giffritt samhälle måste kemikalieproducenterna ta ett större ansvar för sina produkter, och övriga producenter för vilka kemikalier de köper till sin produktion. Det var fullt möjligt att förbjuda bly i lödtenn – varför inte också silver i kläder? Bara för att tillväxt och ytterligare produkter i varuhuset är en fördel, är inte all handel och teknikutveckling nödvändigtvis bra. Att några få producenters intressen ges företräde framför långsiktiga allmänintressen är inte hållbart.

Någonstans finns en gräns för vad man kan åstadkomma med reningsteknik. Va-sektorn förväntas agera städjon, men görs samtidigt till syndabock i sina försök att både hålla rent och uppnå kraven på fosfor-återvinning. Det är orimligt. Krav måste ställas på all industri att redan i produktutvecklingen ta hänsyn till världens begränsade naturresurser och förmåga att bryta ner giftiga ämnen.

Vid utvecklingen av ett samhälle med klokare hantering av både resurser och giftiga ämnen har Revaq potential att vara ett stöd genom noggrann kontroll av det avloppsslam som produceras; särskilt om direkt feedback ges till producenter och användare av kemikalier. Andra medel är förbud och högre pris på va-tjänster (särskilt kopplat till belastning med olämpliga produkter).

Nätverkets förslag att slam i stället ska brännas och fosfor utvinnas ur askan löser ett av många återstående problem. De flesta läkemedel är vattenlösliga (för att kunna transporteras runt i blodet) och svårnedbrytbara (för att motstå kroppens nedbrytning och nå fram till målorganen). Följaktligen bryts de inte ner i reningsverken och bara en mindre del hamnar i slammet; större delen sprids ut i vattendrag, sjöar och hav. Så kommer att ske oavsett vad man gör med slammet.

Det är inte rimligt att fortsätta att lösa problemen i slutet av röret. Debatten behöver handla om hur vi på lång sikt skapar vatten- och avloppssystem i moderna städer, med beaktande av kemisk belastning och ökade krav på resurssnålhet.

Som så ofta med stora komplexa problem finns det inte en lösning, utan debatten måste föras med hänsyn tagen till lokala förutsättningar. Då kommer vi att finna att det finns kommuner där slamförbränning kan vara det bästa alternativet under en tid – men också att det finns kommuner där slammet är så rent att det med hjälp av Revaq går att få en säker slamspridning – eller där urinseparering är möjlig.

Lösningen kommer att vara kombinationer av teknik, organisation och regler. Var finns de kreativa systemlösningarna – ekonomiska, lokalt anpassade och långsiktiga?

Ulrika Palme

Sverker Molander

Anne-Marie Tillman

Miljösystemanalys, Chalmers tekniska högskola